Írta: Pató Selam
2016. december 03. szombat, 07:50

Szeretve Tisztelt Olvasó,

Ki most kézben tartja Ravasz József 12. önálló kötetét! Az Ön kezében most nem is csupán egy könyv nyugszik, hanem egy nyitott szív, az Időre kifeszített szövetével. Gondolatszálainak minden szava egy dobbanás -, 65 évnyi szívdobogás kvintesszenciája.

De még ennél is több: egy nép évszázadokon átperzselődő életérzése, melyet a költő önnön intellektusa fényével átvilágítva tár a világ elé. Mélységes mélyből táplálkozva, emocionálisan arra szegeződve, ahonnan elindult: a gyökerekhez, s még annál is messzebb, évtizedekkel, -századokkal; ugyanakkor olyan saját személyén túli aspektusba helyezkedve, ahonnan egyfajta idő-feletti látószögből tekinthet a múltba - jövőbe, az Idő zajló folyamába.

Különösen, egyedi módon kerül szimbiózisba költészetében a roma nép kollektív emlékanyagával átitatott szubjektív szemléleti pontja, és ez az objektiválódott madártávlati aspektus, mely a létösszegzést szolgálja. Nem saját személyéét: a népét.

Ezek a gondolatok suhantak át rajtam, amikor először olvastam végig e kötet verseit, csendben, magamban -, mígnem meghallottam saját hangomat, amelyen önkéntelenül, félhangosan azt mormoltam: "roma költőfejedelem!". Nincs bennem semmi elfogultság, amikor mindezt elmesélem. Sokkal inkább annak az olvasói élménynek az átütő erejéről szeretnék vele vallani, melyet megtapasztalhattam. Bő két évtizedes szépirodalmi lapszerkesztő pályafutásom során ugyanis voltam olyan kiváltságos helyzetben, hogy éber és átfogó kritikai mérlegeléssel alkossak véleményt pályatársaim műveiről, ami akár egyfajta rutint is feltételezhetne az új művek befogadásakor: annál megrendítőbb volt önfeledt olvasási élményemnek ez a megnyilvánulása.

Soha nem találkoztam még egyben olyan jellegzetesen roma költői világképpel, mint ami Ravasz Józsefnek e válogatásában megmutatkozik. Magába foglalja mindazokat a jegyeket, amelyek a roma költészet teljes jogú képviselőjévé teszik: a természettel való bensőséges összetartozást, metaforák, allegóriák, megszemélyesítések gyakoriságát, a mesteri vizuális megjelenítő erőt. Nagyfokú képiséget, ami gyakran szinte látomás-folyamba csap át, olykor szinte megdöbbentő asszociációk vizualitásra épülő láncolatába.

De hordozza azt az intenzív szociális vonatkozást is, mely által a cigány nép életét élményszerűen képes bemutatni ez a lírai típusú szociográfiai ábrázolás -, az érzelmi tartalom közvetítésének szinte elengedhetetlen kísérőjeként. A velőtrázóan nyers realitás szélsősége (legradikálisabban a roma holokauszt témájában született versekben) éppúgy jelen van lapjain, mint a varázslatos, képzelet határán csaknem túli dimenziókba való átmenetel. ("Madár-másomban / Hess!") Az érzékletes ábrázolásmód pedig csak még intenzívebbé teszi mindkét irányvonalat.

Megrendítő szépséggel alkalmazza a költő az ellenpontozást is; csak egyetlen példát kiragadva: "hangos puska / hegedű helyett". Sok versrészletben az egekig hatol a kontraszt a cigányság izolált világában őrzött szeretet és a külső társadalmi valóság ridegsége között. A falu piciny, zárt világának is szeparált fészkében, ahol szlovák állampolgárként, oda-szakadt magyar-ajkú kisebbségiként, de mindenekfelett: romaként, harmadlagos helyre igázott identitásának megőrzése és továbbadása a tét -, e cél tisztasága képes áthatolni a földrajzi távolságokon és évszázadokon, megnyitva az utat, mint Mózes a tengert -, csak ezúttal India felé, amely a közös tőig, az összetartozás zálogig elvezet. Mert Ravasz József tudja, hogy a közös jövő egyik pillére a múlt közösségtudatának megőrzése!

De tudja azt is, hogy eközben ott van a változás állandósága, aminek irányát uralni kellene! Nem hiába fordul elő költeményeiben oly sokszor a "képzés" kifejezés: egyfelől az Életnek az emberekre gyakorolt hatásaként jeleníti meg, másfelől viszont folyamatként, amelyben az

ember tudatos együttműködésére lenne szükség. Az ő költészetét beragyogja a tudatosság. Múltba látva, előre nézve, olyan alázattal teszi elénk, s utókora elé e gömbölyű létösszegzést, mint aki az emberiség nagy ébredezését a legteljesebb önátadással szolgálja üzenetével. S ugyanakkor azzal a biztonsággal, mint az értő gazda, akinek nemes munkája termése aratásra érett.

S itt szeretném visszakapcsolni gondolataim szálait arra a kifejezésre, hogy "fejedelem". Ahogy a mesék szférájában -, mely vitathatatlanul az emberiség íratlanul is egyetemes ideál-mértékét testesti meg -, globális szinten is a legkisebb, nincstelen, harmadik szegény-legény az illuzórikus realitás minden fokát bejárva, empirikusan átélve és megküzdve jut el a méltán megérdemelt királyi székbe -, úgy egy nép költészetében is az válhat fejedelemmé, aki hasonló propozícióból indulva képes végigjárni maga, népe sorsának létállomásait. Önazonosságát megőrizve, áruba nem bocsátva, ezzel példát statuálva válik képessé a képviseletre. Jelen esetben vértelen fegyverekkel, a költészet eszközeivel, a gondolatélesztő-megtermékenyítő szavak hatalmával.

Ravasz József ezt "a jó harcot megharcolta". Kívánom, hogy nagyon sokakhoz jussanak el üzenetei, váljanak megérintetté mind értelmükben, mint érzelmeikben, hogy hatni tudjanak, betölthessék hatalmas küldetésüket!

(A Kasza alá érett – Zrelé pod kosu című kötetet a Szlovákiai Romák Író- és Művészeti Társasága adta ki 2016-ban)